

6a edició
Premis Educaweb
D'ORIENTACIÓ ACADÈMICA I PROFESSIONAL

educaweb

1r PREMI

Categoria d'Institucions, organitzacions i centres

L'orientació a l'institut. Tutoria, acompanyament i continuïtat dels estudis

Autora: Carme Rabadán Ruiz

Institut El Castell (Esparraguera – Barcelona)

L'orientació a l'institut. Tutoria, acompanyament i continuïtat dels estudis

ÍNDEX

1. Descripció de la proposta i objectius.....	3
2. Justificació	3-4
3. Destinataris.....	5
4. Recursos.....	5-6
5. Metodologia i organització	6-9
6. Desenvolupament de l'activitat	9-12
7. Avaluació	12-14
8. Conclusions.....	14
9. Glossari.....	15
10. Referències bibliogràfiques	15
11. Annexos.....	15

1. DESCRIPCIÓ DE LA PROPOSTA I OBJECTIUS

La proposta que presentem a continuació descriu el procés d'orientació a l'etapa d'Educació Secundària Obligatòria un Institut d'ESO i Batxillerat. Entenem l'orientació com un factor de qualitat al servei de l'èxit educatiu, basat en l'acompanyament personal i l'atenció ajustada l'alumnat en el seu procés d'escolarització. Assumim que l'èxit educatiu no rau únicament en el rendiment acadèmic, sinó en la definició d'un projecte de vida en el marc d'uns valors i competències que permetin una bona adaptació a futurs entorns socials i professionals. Aquest procés és de la màxima importància en un context com l'actual, on les dificultats del moment són un obstacle a la construcció subjectiva dels joves, així com llur projecció social i professional. El context proper del nostre institut, tal com mostrarem més endavant, presenta un conjunt de condicions que fan necessària una atenció especial al col·lectiu d'alumnat més vulnerable, és a dir, aquells que per diverses condicions es troben en risc d'abandonament de la formació i per tant d'exclusió futura.

L'objectiu general de la nostra proposta és **fomentar la continuïtat dels estudis de tot l'alumnat, especialment aquell amb risc d'abandonament**. Aquest es treballa al llarg dels cursos d'ESO i Batxillerat, i es desplega a través d'una sèrie d'**actuacions**:

1. Acompanyar la construcció subjectiva de l'alumne al llarg de l'escolaritat.
2. Acompanyar en l'elecció de les diferents opcions d'estudis post-obligatoris.
3. Possibilitar l'accés a les competències bàsiques a partir de projectes específics.
4. Millorar la convivència i la participació.

Les estratègies de treball que utilitzarem seran la **flexibilitat curricular i l'acció tutorial** mitjançant la tutoria compartida, que descriurem en detall més endavant.

Aquest model de treball s'ha seguit al nostre Institut des de la seva creació el 1996. Hem anat ajustant i millorant les actuacions, els projectes i la formació del professorat, però mantenint les dues estratègies de treball, ja que ens han donat bons resultats. Entenem que, encara que les condicions particulars de cada centre i cada població poden ser diversos, les estratègies que proposem són exportables a altres contextos, amb les necessàries variacions que exigeix l'adaptació a cada entorn concret.

2. JUSTIFICACIÓ

L'Institut, té en l'actualitat 4 línies d'ESO i 2 de Batxillerat de les modalitats Científic-Tecnològic, Humanístic-Social i, des del curs 2012-13, també la d'Arts Escèniques, Música i Dansa.

Va entrar en funcionament el curs 1996-1997, coincidint amb el procés d'implantació de la LOGSE. Degut a diverses circumstàncies que s'han agreujat coincidint amb la crisi econòmica, l'índex d'alumnat amb NEE, ha anat augmentant de manera molt significativa al nostre centre els darrers cursos.

CURS	% ALUMNAT NEE (Mitjana Catalunya)	% ALUMNAT NOUINGUT (Mitjana Catalunya)
2008-2009	4,64% (2,5%)	1,21% (4,78%)
2009-2010	7,7% (3,4%)	3,1% (4,08%)
2010-2011	8,2% (3,5%)	5,35 (2,58%)
2011-2012	11,36% (3,6%)	3,31 (2,2%)

Quadre 1. Font d'obtenció de dades: Indicadors de centre. Departament Ensenyament.

L'abandonament escolar a l'ESO és un altre dels factors que havia crescut degut a l'augment de dificultats en l'alumnat i les famílies, el que constitueix un greu factor de risc en la situació socio-econòmica actual. El fet que l'oferta formativa de la població no contempli Cicles de Formació Professional en cap dels seus Instituts fa també que, en els darrers cursos, es matriculin als Batxillerats alumnes que no han aconseguit plaça a la FP o que tenen problemes per desplaçar-se, el que incrementa l'abandonament del Batxillerat i fa essencial l'acompanyament i orientació d'aquests alumnes, tal com mostrarem més endavant.

CURS	ABANDONAMENT 3r ESO (Mitjana Catalunya)	ABANDONAMENT 4t ESO (Mitjana Catalunya)
2008-2009	7% (2,4%)	8,3% (2,56%)
2009-2010	6,18% (2,08%)	9,21% (3,60%)

Quadre 2. Font d'obtenció de dades: Indicadors de centre. Departament Ensenyament.

Malgrat tot, cal destacar la **bona evolució dels resultats de l'ESO i Batxillerat** dels darrers anys, gràcies als projectes dedicats a l'atenció a l'alumnat més vulnerable així com a l'acompanyament tutorial. Els percentatges són en tots els casos superiors a la mitjana catalana, encara que no disposem de les mitjanes del 2011-2012 en aquests moments.

CURSOS	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011-2012
Acreditació ESO %	83,46%	92,64%	82,65%	94,67%

CURSOS	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011-2012
Acreditació Batx. %	86,00%	84,78%	89,63%	76,667%

Quadres 3 i 4: Font d'obtenció de dades: PAC 07 Institut. Departament Ensenyament.

D'acord amb informe d'Eurostat (2012), en el nostre entorn augmenten les **desigualtats educatives**. Tal com mostren diversos estudis a partir de la comparació internacional (Ferrer et al., 2006), la qualitat del sistema s'entén com l'acompliment dels **principis d'excel·lència i equitat**. És essencial preveure les necessitats dels col·lectius en un futur incert i canviant: l'acreditació i la inserció social, la continuïtat de la formació, la preparació per a les relacions amb diferents cultures, , la preparació per a la formació posterior entre d'altres competències.

Dins el Projecte Educatiu del Centre l'atenció educativa es planteja des dels paràmetres d'excel·lència i equitat, per tal de donar resposta a les diverses necessitats que planteja un alumnat amb una desigualtat creixent. Aquest marc de treball implica doncs, dues estratègies:

- **un treball permanent de l'orientació personal** dels adolescents a partir d'una estreta acció tutorial, cercant sempre la implicació de les famílies i la participació i estima de l'entorn.
- **Un marc curricular flexible**, que permeti donar resposta a les necessitats de tot l'alumnat i, en especial, possibilitar que els col·lectius més vulnerables accedeixin a les competències bàsiques i a la continuïtat de la formació.

Cal destacar que aquest treball és de la màxima importància en un entorn on decau la implicació de les famílies (Roudinesco, 2010), augmenten les situacions de desigualtat i exclusió, i les oportunitats per als joves són cada cop més escasses (UNICEF, 2011). Així, l'orientació a l'ESO, entesa en sentit ampli, passa doncs per treballar durant tota l'etapa per l'adaptació social i laboral futura de l'alumnat partint de les seves necessitats i interessos i, especialment, en el moment de la presa de decisions en finalitzar les etapes ESO i Batxillerat.

A la nostra població, aquest procés s'ha anat fent progressivament més difícil a causa de la crisi econòmica, la desaparició d'empreses i activitats formatives, la no existència de PQPIs ni CFGM, i les dificultats de comunicació de la població amb l'entorn.

3. DESTINATARIS

La nostra proposta s'adreça a tot l'alumnat d'ESO i Batxillerat (edats entre 12 i 16 anys), i en especial als nois i noies que finalitzen una etapa (4t ESO -15/16 anys- o 2n Batxillerat-17/18 anys), o aquells que per dificultats diverses es troben en risc d'abandonament de qualsevol dels estudis de la nostra oferta, sigui o no obligatori.

4. RECURSOS

Malauradament, l'escenari dels darrers anys ha estat la crisi econòmica i la reducció de la despesa pública, unida a l'increment de la complexitat de l'alumnat. Això no ha comportat, però, un empitjorament dels resultats com mostrarem més endavant. Al quadre apareix l'evolució dels nostres recursos al llarg dels darrers anys: Altres recursos dels que disposàvem el 2010 i que hem perdut totalment a data d'avui són els següents:

Curs	Assignació funcionament (% reducció respecte any anterior)	Ràtio Alumnes /Professorat	Ràtio professorat /alumne
2009-2010	184.895,32 €	9.477	0.106
2010-2011	141,121,29 € (-23,67%)	9.53	0.105
2011-2012	116.949,59 € (-17,13%)	10.104	0.090

Quadre 5. Font d'obtenció de dades: Indicadors de centre. Departament Ensenyament.

- **Tallers terapèutics (equinoteràpia i arts plàstiques)** per a l'alumnat amb trastorns del desenvolupament a càrrec de l'Ajuntament i dins els Projecte *Tu hi Ets*.
- Formació de població en **Construcció de Casos**, a càrrec del Pla de Formació de la zona.
- **Formació en centres** a càrrec del Pla de Formació de la Zona.
- **1 Professor Orientació Educativa**, assignat per elevat nombre d'alumnat NEE.
- **Dotació per als projectes** Educat 1x1 i Educat 2.0.
- **Dotació econòmica** per a l'ACDE per al treball de la continuïtat dels estudis.

Aquesta realitat marcada per la pèrdua de recursos obliga a repensar allò del que disposem per donar la millor resposta al nostre encàrrec: la responsabilitat i compromís dels professionals, la implicació de les famílies, la col·laboració dels alumnes i de l'entorn. Això ens ha permès compensar algunes d'aquestes mancances a partir del replantejament de recursos propis i el suport mutu entre professionals i institucions. Apostem doncs per la continuïtat.

- **Formació interna de centre** (a cost zero), a càrrec de professorat i hores del centre.
- **ACDE** amb el Departament d'Ensenyament per fomentar la continuïtat dels estudis (actualment sense dotació econòmica).
- **Convenis de col·laboració** amb l'Ajuntament que ens permeten:
  - completar la formació de l'alumnat de 4t amb diversificació curricular en empreses de la zona, dins del marc del projecte "Tu hi ets".
  - utilitzar espais municipals, com el Pavelló Esportiu i l'Escola de Música. L'Institut a canvi, també cedeix les seves instal·lacions per a activitats esportives i musicals.
- **Cessió d'espais al Centre de Formació d'Adults**. Gràcies a les nostres instal·lacions, l'antiga Aula de Formació d'Adults del poble ha passat ampliar les seves activitats.
- **Projectes interns de centre** per a l'atenció a l'alumnat amb més dificultats.

- **Treball en xarxa amb altres agències de la zona** (Serveis Socials, Salut Mental)

Els **recursos humans** amb que comptem per desenvolupar la proposta són els següents:

- **1 Coordinador Pedagògic**, supervisa i organitza el procés d'orientació de tot el centre.
- **4 coordinadors d'ESO, i 1 de Batxillerat** gestionen el treball tutorial i d'organització corresponent al seu nivell.
- **1 Coordinador ACDE**: coordina i fa el seguiment de les accions per a la continuïtat d'estudis.
- **20 tutors**: Realitzen la tutoria de grup, i fan seguiments individuals.
- **20 cotutors**: fan el seguiment individual de part de l'alumnat d'un grup.
- **2 psicopedagogs**: Fan suport al professorat en el procés d'orientació, fan el seguiment de l'alumnat amb més dificultats i assumeixen la tutoria dels casos amb més risc. Lideren també els programes educatius adreçats a aquests alumnes (Vegeu apartat 6).

5. METODOLOGIA I ORGANITZACIÓ

Uns dels principis que orienten l'organització del centre és la coresponsabilitat. L'Equip Directiu gestiona les seves propostes a partir de l'equip de Coordinació, format pels Coordinadors de cada nivell d'ESO i dels Batxillerats; aquestes es treballen als Equips Docents i després se'n fa un retorn. Això garanteix la bona difusió de la informació i la gestió de les aportacions. Alhora, es treballa per **comissions** en aspectes específics: Àrees curriculars, Comissió d'Atenció a la Diversitat i Comissió Social. L'objectiu d'aquest model és fomentar la implicació dels diferents equips i és summament important recollir iniciatives per poder prendre decisions ajustades. Aquesta dinàmica es fa extensiva al model d'orientació i garanteix la participació extensiva del professorat en les responsabilitats de tutoria i atenció a la diversitat de l'alumnat; que són les estratègies del treball d'orientació al centre.

5.1. La tutoria a l'ESO i el Batxillerat

L'acció tutorial per a l'ESO té com a base la idea d'acció tutorial compartida entre el tutor o tutora de grup i el cotutor o cotutora, dintre d'un mateix Equip Docent. Tot i així, entenem que l'acció tutorial és un conjunt d'activitats que comprometen l'actuació de tots i totes i cadascun dels professors i professores del centre, en tant que exercim com a docents.

En relació a l'orientació, L'ACCIÓ TUTORIAL planteja activitats adreçades a:

- Coneixement personal de l'alumne.
- Cohesió social i bona relació amb l'entorn.
- Dinamització del grup classe.
- Implicació de l'alumnat en la millora del seu procés d'aprenentatge.
- Ajustament de la tria dels diferents itineraris del currículum.
- Ajustament de l'elecció de les diferents opcions formatives post-obligatòries
- Foment de la participació de les famílies en el procés educatiu de l'alumnat.

La Coordinació Pedagògica, a través de l'equip de coordinadors i coordinadores de nivell gestiona el PAT i estableix criteris per al seguiment i l'avaluació del mateix.

5.1.1. El Pla d'Acció tutorial

Durant l'hora de tutoria setmanal de cada grup, el tutor desenvolupa els continguts del PAT (Vegeu annex I). Aquests estan agrupats en blocs temàtics: cohesió social i convivència, coeducació, medi ambient, salut, competència social, orientació acadèmica orientació post escolar. L'objectiu és ajudar l'alumnat en llur construcció subjectiva, la relació amb els altres i l'entorn, la posició davant les dificultats i la responsabilitat.

b) Estructura organitzativa: la tutoria individual o d'orientació.

Per a cada grup-classe s'ha assignat un tutor o una tutora de grup i un cotutor o cotutora. El sistema de tutoria personalitzada que anomenem TUTORIA INDIVIDUAL comporta que aquest professorat com a tutor orientador o tutora orientadora tingui al seu càrrec entre 12 i 15 alumnes amb els qui ha de procurar mantenir establir un bon vincle i una relació personalitzada. Al mateix temps, és el responsable d'obtenir les dades de cadascun dels seus alumnes i de traslladar-les a una FITXA DE SEGUIMENT INDIVIDUAL que servirà per acumular informació al llarg de la seva vida acadèmica.

Els tutors i tutores de cada nivell estableixen una relació durant tot el curs per tal de coordinar la seva actuació. Juntament amb Coordinació Pedagògica supervisen la coherència de l'aplicació del PAT i acorden estratègies d'actuació comunes als diferents grups en les reunions setmanals.

I. Funcions del tutor o tutora de grup:

1. Realitzar la tutoria de grup (1 h setmanal a l'aula).
2. Seguiment de l'assistència, el rendiment acadèmic, i les sessions d'avaluació del grup.
3. Ajudar a trobar solucions positives quan hi hagi situacions de conflicte en el grup.
4. Elaborar informes i butlletins de notes per a les famílies.
5. Convocar i presidir les reunions amb els pares del grup.
6. L'atenció individualitzada dels alumnes del grup que té al seu càrrec, atenent als aspectes d'orientació personal, acadèmica i professional i de l'atenció als pares.
7. Assistir a les reunions de tutors i tutores i coordinar-se amb els cotutors.
8. Col·laborar en l'elaboració del PAT del Centre, aplicar-lo i fer-ne el seguiment i avaluació.

II. Funcions del tutor orientador o de la tutora orientadora.

1. Fer el seguiment individualitzat de l'alumnat al llarg de l'any .
1. Ajudar a trobar solucions positives quan hi hagi situacions de conflicte.
2. Entrevistar-se amb els pares i informar-los del procés educatiu de l'alumne al llarg del curs.
3. Comentar els resultats de l'avaluació amb l'alumnat i ajudar en la millora.
4. Coordinar-se amb el tutor o tutora de grup.
5. Acompanyar i orientar l'elecció de l'alumnat a la finalització dels estudis.

c) Suport a l'acció tutorial

El Departament d'Orientació del centre, així com la tutora d'Aula d'Acollida dóna suport a la tutoria en les situacions de dificultat o conflicte que depassin la seva intervenció, així com en el seguiment de l'alumnat que presenta necessitats específiques. Aquest suport i acompanyament garanteix una intervenció el més ajustada possible durant l'escolaritat i possibilita sobretot la inclusió d'aquell alumnat que rebutja l'escolaritat i el vincle amb els professionals. Aquest suport i treball conjunt dels especialistes amb els tutors té un paper formatiu, ja que proporciona nous recursos per a casos futurs.

A banda, el **Departament d'Orientació** intervé en el canvi d'etapes (ESO, Batxillerats) en aquells casos d'alumnat d'especial risc o complexitat, i també en tots aquells que presenten dificultats a l'hora de triar estudis post-obligatoris. Es fa especial incidència en les accions destinades a la continuïtat dels estudis (Vegeu ACDE), però també a fer una tria ajustada en relació a les característiques de l'alumnat i a les possibilitats del seu context.

5.2. Atenció a la diversitat. Projectes de Treball per a la Inclusió

Com apuntàvem anteriorment, el treball al llarg de l'ESO de projectes adaptats a l'alumnat més vulnerable, d'una banda possibilita l'accés a les competències i la continuïtat dels estudis i per una altra, crea les condicions d'acompanyament i seguiment personal necessàries en situacions de risc. Aquest model de treball és especialment necessari en les condicions de l'època actual, on cal una intervenció des de les institucions educatives per promoure la inclusió i l'equitat.

L'organització de l'atenció a la diversitat al centre parteix de les propostes de La Comissió d'Atenció a la Diversitat, que més tard acaben de consensuar-se als Equips Docents per tal de garantir la implicació de tot el claustre en el model. Aquesta comissió incorpora les iniciatives presentades pel Departament d'Orientació de diferents projectes adreçats a l'alumnat amb risc d'exclusió. En totes aquestes propostes té molt en compte la inserció a la comunitat, l'acompanyament de l'alumnat per a formar-se una imatge ajustada de les seves possibilitats, la formació del professorat, el treball amb la família i amb la xarxa de diferents agències de l'entorn (salut mental, Serveis Socials). Aquesta dinàmica està present des de fa molts anys al nostre centre i ha possibilitat l'acreditació i posterior inserció d'alumnat de risc (vegeu apartat 8).

En els diferents projectes es treballa a partir de Plans Individualitzats que es gestionen i avaluen als Equips Docents amb la participació de tot el professorat. Això facilita una comprensió i intervenció compartida de les diferents necessitats de l'alumnat. Descriu a continuació els diferents projectes de treball adreçats a l'alumnat amb risc d'exclusió.

a) Projecte terapèutic a l'àmbit pràctic

Des del curs 2009-2010, aquest projecte s'adreça a alumnes d'ESO amb NEE derivades de trastorns del desenvolupament i de la conducta, acompanyades de problemàtiques d'aprenentatge greus. Aquest projecte té per objecte la inclusió educativa des d'un doble vessant: accés a les competències bàsiques i gestió de la convivència, a partir del treball conjunt amb l'alumnat, el professorat, les famílies i la xarxa de les diverses agències de l'entorn (Salut, Serveis Socials). Aquesta línia de treball permet que el pas per l'etapa obligatòria esdevingui una oportunitat per a l'alumnat, malgrat tenir greus dificultats, en l'àmbit personal i formatiu.

La **metodologia de treball per projectes** a partir d'activitats manipulatives, afavoreix la vinculació de l'alumnat amb l'aprenentatge i els continguts del currículum. Així mateix, possibilita un espai terapèutic de conversa que permet expressar i elaborar algunes dinàmiques disfuncionals en el desenvolupament dels alumnes.

Alguns dels projectes de treball que s'han dut a terme al llarg dels anys han estat l'hort Ecològic, el Taller d'Arts Plàstiques, i el Taller de trencadís. Fa uns anys, l'Ajuntament finançava activitats d'Equinoteràpia, Restauració de Mobles i Arts plàstiques en entitats de la vila. La reducció de la despesa pública ha fet que l'institut desenvolupi altres activitats, orientades sobretot a donar un suport grupal i un espai terapèutic i educatiu a l'alumnat, alhora que possibilita la globalització d'aprenentatges a partir d'activitats pràctiques molt accessibles. Sempre es té en compte la participació i reconeixement d'aquest grup d'alumnat en les activitats de l'Institut: festa de Nadal, Sant Jordi, entitats de la població...

En aquest projecte és essencial l'orientació individualitzada, que porta a terme una psicopedagoga: la confiança que genera el vincle entre el tutor i l'alumne, ajuda a poder gestionar el conflictes i millorar els aspectes personals, també és essencial vincular la família i fer-la participar en el procés educatiu. És important així mateix generar un sentiment de confiança vers la institució, el que promou la posterior inserció a la comunitat.

b) Projecte "Tu Hi Ets"

Aquest projecte, que funciona des del 2006, s'adreça a aquell alumnat de 4t d'ESO que no s'acaba d'ajustar de forma clara a cap dels itineraris del final d'etapa, que presenta una bona adaptació personal, però dificultats per accedir al currículum ordinari. Són alumnes en general desmotivats pel treball acadèmic, que mostren més capacitats de tipus pràctic i manipulatiu, i tenen una orientació cap a CFGM en acabar l'ESO. Gràcies al conveni de col·laboració amb l'Ajuntament, es fa possible completar la formació d'aquests alumnes en emplaçaments externs (empreses, professionals de diversos sectors) en horaris de dimarts al matí, i fer-ne un seguiment des de l'Institut.

Dins l'estructura de l'Institut, es planteja aquest projecte sota la fórmula d'un PDC, on participen normalment al voltant de 12 alumnes de 4t ESO. La participació en el taller extern rep una avaluació externa trimestral, que es compta amb les notes d'optatives. L'alumnat que segueix aquesta via acredita l'ESO en la seva majoria i continua la seva formació.

c) Atenció a l'alumnat nouvingut: Aula d'Acollida i projecte "Compartim converses"

Aquest és un projecte que, es desenvolupa des de fa 7 anys i que té com a objectiu millorar de la competència lingüística i la integració de l'alumnat que ha arribat a Catalunya procedent d'altres països. La tutora de l'Aula d'Acollida actua com orientadora d'aquest alumnat i fa un seguiment des de l'equip docent de nivell mitjançant els Plans de treball individuals trimestrals. El Projecte de centre "Compartim Converses" gestionat des del Departament d'Orientació i Aula d'Acollida, té per objectiu la millora de la competència comunicativa de l'alumnat no catalanoparlant i la cohesió social: alguns alumnes catalanoparlants voluntaris conversen en sessions d'esbarjo amb alumnat nouvingut, o bé aquell alumnat que vol practicar i fer ús del català de forma més fluïda. Hi ha un reconeixement de l'Institut mitjançant un diploma cada curs tant per als aprenents com els voluntaris del projecte, que són aproximadament uns 30-40 alumnes en total cada curs.

d) Suport tècnic a la tutoria per part del Departament d'Orientació.

Les psicopedagogues del Departament d'Orientació ofereixen un suport al professorat en tots aquells aspectes de la tutoria que ho requereixin. Així mateix, sota demanda del tutor, alumnat o la família, es realitzen valoracions i seguiments periòdics de determinats alumnes, coordinació amb el professorat de les àrees i la família, per tal de garantir unes condicions òptimes al procés educatiu: aprenentatge, desenvolupament, pautes educatives familiars, gestió d'aula, seguiment de problemàtiques concretes...

6. DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

Descriurem a continuació **com es desenvolupa el procés d'orientació a l'Institut** entenent, com ja s'ha dit, que va prenent forma al llarg dels diferents cursos i no d'actuacions aïllades en finalitzar les etapes o davant de casos particularment complexos.

L'orientació s'inicia al nostre centre **abans de l'escolarització a l'ESO**, amb el procés de traspàs de primària a Secundària. En aquest moment ja es té en compte les necessitats individuals de l'alumnat a l'hora de dissenyar els grups i les accions educatives, assignar tutors i preveure mesures de seguiment. Durant els cursos acadèmics i especialment al final de cada un d'ells, es torna a fer una valoració amb l'objectiu d'optimitzar l'atenció educativa i l'orientació personal. Aquest procés finalitza en l'acabament d'etapes, amb l'objectiu prioritari d'assegurar la continuïtat d'estudis de l'alumnat després del seu pas per l'Institut. El treball amb la família és essencial en tot aquest procés, ja que la confiança entre els agents educatius és un factor clau que determina la qualitat del sistema i els seus resultats.

De forma sintètica, l'orientació al llarg de les etapes d'ESO i Batxillerat es desenvolupa segons l'esquema:

La tutoria i els projectes de treball a les diferents etapes

CURS	CONTINGUTS PRIORITARIS PAT	INTERVENCIÓ TUTORIA ORIENTACIÓ	ADAPTACIÓ CURRICULAR	PROJECTES PER A LA INCLUSIÓ	ALTRES RECURSOS DE CENTRE
1R ESO	-Adaptació a l'etapa -Cohesió grup -Suport acadèmic	-Especial cura dels tutors en el suport i adaptació a la nova etapa	-Desdoblaments instrumentals -Optatives suport emocional -Optatives suport acadèmic -Atenció en petit grup -Plans Individualitzats	-Suport àmbit pràctic en casos concrets* -Compartir converses	Depart. Orientació: -Seguiments d'alumnat NEE i suport al tutor i la família
2N ESO	-Autoconeixement -Salut -Coeducació	-Vincle i treball conjunt amb la família			-Atenció i suport a la continuïtat dels estudis en els alumnes amb risc d'abandonament.
3R ESO	-Autoconeixement -Preses de decisions -Responsabilitat	-Suport al procés acadèmic i la presa de decisions. -Ajudar a perfilar un projecte personal en finalitzar l'ESO. -Especial atenció a la implicació de la família en l'itinerari dels fills. -Atenció abandonament alumnat amb 16 anys.	-Itineraris formatius: (adaptacions grupals en funció de capacitats i interessos.) -Atenció en petit grup -Plans Individualitzats.		
4T ESO	-Salut i addiccions -Orientació acadèmica i professional	-Suport a la tria d'estudis post-obligatoris -Especial atenció risc d'abandonament	-Itineraris formatius, -PDC amb estades a l'empresa..	-Tu hi ets -Suport àmbit pràctic. -Compartir converses	-Madurar l'opció: Suport al procés d'orientació post-obligatòria. -Altres opcions formatives, especialment en risc d'abandonament -Proves accés CFGM
1R BATX	-Suport al procés educatiu i l'excel·lència acadèmica	-Seguiment individualitzat. -Atenció als casos de canvi d'opció formativa abans d'acabar l'etapa. -Treball conjunt amb la família especialment en casos de dificultats	-PI en els casos que sigui necessari (malaltia...) -Projectes de treball per a l'excel·lència: diplomes en llengües estrangeres, premis TR...	-	Suport personalitzat en l'orientació universitària o professional
2N BATX	-Suport al procés educatiu i l'excel·lència acadèmica -Orientació universitària			-	Suport als alumnes amb risc d'abandonament Proves accés CFGS

*vegeu apartat 6.

● **1r i 2n d'ESO:**

Al llarg d'aquests dos primers cursos, i especialment **del primer**, es té especial cura dels aspectes d'adaptació a la nova etapa, la cohesió social i el suport al treball acadèmic a l'inici de la secundària. La informació que ens aporten els CEIPs permet adaptar el currículum a les característiques de la promoció (grups de desdoblament en instrumentals, optatives...) ja a l'inici. De la mateixa manera es cuida especialment la tria del professorat tutor, la seva intervenció amb l'alumnat concret i les famílies, i es fa especial atenció a aquell alumnat que presenta condicions de risc, tant per NEE com per altres circumstàncies. Això permet paular la intervenció del Departament d'Orientació pel que fa al suport tutorial i atenció educativa directa amb l'alumnat. Els Plans individualitzats, el seguiment tutorial i els continguts del PAT s'adapten, doncs, a les necessitats que es van configurant.

A **2n d'ESO** es fa especial atenció als aspectes d'autoconeixement, promoció de conductes saludables i coeducació, sense oblidar el suport a aspectes de funcionament acadèmic o de grup.

La tutoria individual o d'orientació en aquests dos cursos té especial cura de l'adaptació al nou funcionament, d'establir vincle i treball conjunt amb la família. En el cas d'alumnat amb necessitats de suport educatiu, cal vetllar l'adaptació curricular, i atendre les condicions personals, familiars o socials. Alguns casos d'alumnat que per diferents motius ja fa 16 a 2n d'ESO suposen un risc d'abandonament dels estudis, i cal treballar per garantir en tots els casos la continuïtat de la formació: PQPIs o Formació d'Adults.

Pel que fa a la flexibilitat curricular, en aquests dos primers cursos es fa tot el possible per adaptar els Plans Individualitzats als espais de desdoblament i optatives que contempla el desplegament curricular ordinari. L'alumnat amb NEE té espais de suport i atenció personalitzada, optatives adaptades a les seves necessitats a càrrec de les psicopedagogues del Departament d'Orientació, però sempre priorititzant l'adaptació al grup i a l'entorn escolar.

- **3r ESO**

En els eixos temàtics del PAT es fa més incidència en aspectes d'autoconeixement, presa de decisions i responsabilitat personal.

A la **tutoria d'orientació** es té en compte que 3r ESO és un curs que ja comportarà prendre decisions importants en la tria de matèries optatives en funció dels interessos i capacitats de cada alumne. D'altra banda, cal recordar que la nota dels 3 primers cursos d'ESO és la que es tindrà en compte per accedir a CFGM; el que marca les possibilitats de formació en acabar 4t. El tutor orientador va ajudant a construir, doncs, una projecció personal de cada alumne, si bé és un procés que cal madurar a més llarg termini.

A 3r d'ESO i en funció de les necessitats de cada promoció, s'intenta ja definir ja itineraris formatius per garantir l'accés a les competències bàsiques de tot l'alumnat, especialment aquell amb dificultats generalitzades. Aquests itineraris es completen a 4t ESO amb l'objectiu d'acreditat l'etapa.

Cap a final de curs es fa una **reunió per grups de totes les famílies de 3r d'ESO** per explicar alguns d'aquests aspectes i ajudar-los a implicar-se en el procés personal dels seus fills. Així mateix, es presenten les matèries optatives de 4t ESO a les famílies per tal que puguin ajudar a madurar l'elecció.

- **4t ESO**

En aquest curs es dona el nivell màxim d'adaptació curricular i consolidació del procés d'orientació acadèmica i personal. Els continguts del PAT suposen l'etapa final de tot el procés d'orientació personal que s'ha seguit al llarg de l'ESO i es fa especial incidència en els aspectes de salut i addiccions i orientació acadèmicoprofessional en acabar l'ESO.

Tant les estratègies de treball **del tutor orientador** com els continguts del PAT i les activitats que hi estan vinculades, estan molt marcades per la necessitat de madurar una opció de formació post-obligatòria: integrar adequadament les pròpies capacitats, interessos i condicions del context, tenint molta cura de la continuïtat dels estudis. Tots els tutors orientadors recullen abans de la preinscripció post-obligatòria les opcions dels alumnes al seu càrrec, i es comparteixen amb l'Equip Docent, treballant en aquells casos d'especial dificultat amb la intervenció del Departament d'Orientació i l'EAP, per fer un seguiment especialment acurat que garanteixi la continuïtat dels estudis.

Donat que el centre compta amb un Acord de Coresponsabilitat amb el Departament d'Ensenyament per prevenir l'abandonament de l'escolaritat sense titulació post-obligatòria (Vegeu annex II) l'alumnat que pot presentar dificultats en l'orientació es valora mitjançant una pauta elaborada pel Departament d'Orientació que serveix de guia a la intervenció (Vegeu annex III).

El desplegament curricular es fa seguint els itineraris definits a 3r ESO, però intensificant el procés de diversificació curricular, a partir de programes específics i assignatures optatives...Igualment, es fa un seguiment intensiu de l'alumnat que fa 16 anys i presenta risc d'abandonament de la formació. Abans de la preinscripció post obligatòria es fa una **reunió per grups amb totes les famílies de 4t ESO d'ESO** per compartir la informació i el treball que es fa des de l'Institut al respecte de la finalització d'etapa. Es presenten totes les sortides formatives en acabar l'ESO i s'acloareixen dubtes i qüestions.

Especialment en aquests darrers cursos també es té especial cura d'acompanyar tot aquell alumnat que compleix els requisits per presentar-se a les proves d'accés a CFGM com una oportunitat que li permetrà seguir estudiant malgrat no pugui acreditar l'ESO.

És imprescindible generar espais formatius i de compartir i intercanviar experiències entre professionals del mateix o diferents instituts de la zona. En aquesta línia s'ha fet formació durant els darrers 8 anys per al professorat en diferents temàti-

ques (Aules Obertes, Construcció de Casos, Escolaritat Compartida, Orientació Acadèmica i Professional...). Així mateix, aquesta línia de treball exigeix el funcionament coordinat de l'ensenyament amb la xarxa de diverses agències: Salut Mental, Serveis socials, Treball...

● **1r i 2n Batxillerat**

En aquesta etapa, a banda de les sessions de funcionament de centre que són preceptives, es treballa molt especialment l'orientació acadèmica i professional a partir de sessions de tècniques d'estudi, treball de diferents recursos que ajudin a escollir l'opció futura més ajustada, xerrades de professionals i visites a diferents universitats.

Aquest treball es complementa amb sessions de **tutoria individual** on els tutors orientadors fan un seguiment acurat de l'alumnat al seu càrrec, implicant la família en aquest procés decisiu. Una situació d'especial dificultat es dona en l'alumnat que ha iniciat Batxillerat de manera poc ajustada a les seves capacitats i interessos i comprova, iniciats els estudis, que no pot ni vol continuar. Cal un treball personalitzat per evitar l'abandonament, ajudar a afrontar la situació i aconseguir una nova opció formativa adient a les condicions de l'alumne. El Departament d'Orientació dona suport al tutor, alumnat i famílies en aquest procés.

7. AVALUACIÓ

Treballem amb subjectes i sovint els resultats són difícils de plasmar en dades objectives. No obstant, aquestes ens permeten valorar i reajustar els nostres plantejaments. Mostrem aquí alguns dels indicadors més significatius de les actuacions que descrivíem a l'apartat 1. Hem intentat recollir les dades el més actualitzades possible, i per tant la majoria fan referència al darrer curs escolar.

Actuació 1: Acompanyar la construcció subjectiva de l'alumne al llarg de l'escolaritat.

● **Indicador 1. Grau de satisfacció dels sectors en relació a l'acció tutorial del centre. Curs 2012.**

Grau de satisfacció respecte a l'acció tutorial				
	Gens	Poc	Bastant	Molt
Famílies	1,25%	5%	5%	88,75%
Alumnat	2,5%	6,25%	8,75%	82,5%
Professorat	0%	7,5%	0%	82,5%

Quadre 6. Font d'obtenció de les dades: informacions recollides pels coordinadors i tutors d'ESO i Batxillerat.

Les dades mostren un elevat grau de satisfacció de tots els sectors en relació a l'acció tutorial.

Actuació 2. Acompanyar en l'elecció de les diferents opcions d'estudis post-obligatoris.

● **Indicador 2. Índex de continuïtat dels estudis post-obligatoris.**

Continuïtat estudis alumnat que finalitza 4t ESO 2011-2012		
Alumnat que acredita	Batxillerat	56%
	Cicles Formatius	43%
	F. Ocupacional	1%
	Món laboral	0%
	Índex continuïtat	99%
Alumnat que no acredita	Repetició 4t ESO	55%
	PQPI	44%
	CFGM (per prova accés)	
	Formació d'Adults	1%
	F. Ocupacional	0%
	Món laboral	0%
	Índex continuïtat	100%

Continuïtat estudis alumnat que causa baixa al Batxillerat 2011-2012	
Orientació alumnat 1r batx. (3 alumnes)	3 alumnes a CFGM
	Índex continuïtat 100%
Orientació alumnat 2n batx. (11 alumnes)	6 alumnes prova accés a CFGS
	3 alumnes a CFA preparació accés CFGS
	2 alumnes CFGM
	Índex continuïtat 100%

Quadres 7 i 8 Font: Dades recollides pels tutors i coordinadors d'ESO i Batxillerat.

L'índex de continuïtat dels alumnes que finalitzen qualsevol estudi de la nostra oferta, és pràcticament del 100%, d'acord amb els criteris Departament d'Ensenyament als indicadors de centre 2011-12. L'èxit d'aquest procés radica en **tot el treball d'acció tutorial** realitzat al llarg de l'ESO i Batxillerat, especialment a la finalització de les etapes, i les actuacions del Departament d'Orientació en els casos d'especial dificultat.

Actuació 3. Possibilitar l'accés a les Competències Bàsiques de l'alumnat a partir de projectes específics.

• Indicador 3.1. Resultats educatius 2009-2012: ESO, Batxillerat i PAU.

Curs	% graduació ESO (%PI)		Mitjana Catalunya
2009-10	92.647%	(No consta)	83.195%
2010-11	85.61 %	(14,29 %PI)	83.25%
2011-12	94.67%	(18,67 %PI)	No consta

Quadre 9. Font d'obtenció de dades: Indicadors de centre. Departament Ensenyament.

Curs	% superació Batxillerat	Mitjana superació Batxillerat Catalunya	Accés Universitat	Mitjana PAU Catalunya
2009-10	84.783 %	83,358 %	96%	94,4%
2010-11	89.36 %	80,598%	90,63%	94,54%
2011-12	76.67 %*	No consta	100 %	95,21%

Quadre 10. Font d'obtenció de dades: Indicadors de centre. Departament Ensenyament.

*Els percentatges de superació del Batxillerat estan calculats sobre el total d'alumnat matriculat. Cal tenir present doncs, a l'hora de valorar les dades, l'elevat índex d'alumnat que ha estat reorientat a altres estudis (vegeu quadre 3.)

Mostrem una tendència a la consolidació de **nivells d'acreditació de l'ESO** entre el 85% i el 95%. Tot i les oscil·lacions en funció de la promoció, les nostres mitjanes són superiors a la mitjana catalana. L'elevat nombre d'alumnat amb necessitats de suport educatiu acredita i té la possibilitat de continuar estudis gràcies a l'atenció a partir de Plans Individualitzats i Projectes específics. **Als batxillerats**, els resultats són satisfactoris malgrat les condicions descrites.

• Indicador 3.2. Alumnat que supera les proves d'accés a CFGM i CFGSPAU.

Curs	Alumnat que supera prova d'accés CFGM	Alumnat que supera prova d'accés CFGS
2009-10	16	2
2010-11	5	2
2011-12	5	3

Quadre 11. Font d'obtenció de dades: Departament d'Orientació de l'Institut.

Mostrem aquí les dades més actuals, corresponents als darrers 3 cursos. No obstant s'ha donat suport a realització d'aquestes proves des del 2000, com a via de continuïtat dels estudis d'alumnat amb un perfil de desmotivació acadèmica, baixes expectatives d'acreditació i com a mínim un any més d'edat que els alumnes del seu curs. El risc d'abandonament de la formació és elevat, i la possibilitat d'accedir a CFGM esdevé un factor clau en l'orientació futura.

Actuació 4. Millorar la convivència i la participació
• Indicador 4.1. Convivència

Curs	Amonestacions per faltes de conducta (Reducció respecte 2010-11)	Mesures educatives faltes greus (% Acord educatiu família)
2010-11	674	71 (80%)
2011-12	394 (-59%)	65 (95%)
2012-13	175 (dades maig)	37(dades maig) (100%)

Quadre 12: Font d'obtenció de dades: Recull de dades internes de l'Institut.

Els resultats mostren disminució dels conflictes augment de la implicació de la família en la gestió de mesures educatives.

• Indicador 4.2 Grau de satisfacció dels sectors en el funcionament del centre. Curs 2012.

Acció tutorial					Projecte educatiu				
	Gens	Poc	Bastan	Molt		Gens	Poc	Bastant	Molt
Famílies	1,25%	5%	5%	88,75%	Famílies	0%	4%	15%	81%
Alumnat	2,5%	6,25%	8,75%	82,5%	Alumnat	3%	6%	20%	71%
Professorat	0%	7,5%	0%	82,5%	Professorat	0%	7%	25%	68%

Organització					Clima de centre				
	Gens	Poc	Bastan	Molt		Gens	Poc	Bastant	Molt
Famílies	0%	2,5%	9,5%	88%	Famílies	0	1,5	17,5	81
Alumnat	2,75%	5,75%	12,5%	79%	Alumnat	1,5	4,5	24	70
Professorat	0%	8,5%	27,5%	64%	Professorat	2	7,5	26,5	64

Quadre 13. Font d'obtenció de les dades: informacions recollides pels coordinadors i tutors d'ESO i Batxillerat.

Les dades mostren un elevat grau de satisfacció de tots els sectors en relació a aspectes significatius de l'Institut. El sector famílies mostra el grau de satisfacció en general més elevat, mentre que el professorat es mostra més moderat en les seves valoracions.

8. CONCLUSIONS

El projecte que hem presentat és el fruit de 16 anys de treball per la millora permanent. Hem apostat pel vincle educatiu com a element necessari, dinamitzador de l'orientació i de la docència en general. Els resultats mostren que les nostres estratègies, basades en l'acció tutorial i en l'adaptació del currículum permeten estructurar sòlidament l'orientació al llarg de l'ESO i el Batxillerat, fent possible la continuïtat de la formació malgrat les desigualtats i les dificultats creixents d'un sector de l'alumnat i famílies. Entenem que en un entorn canviant com l'actual, amb un futur ple d'incerteses, cal estar molt atents a quines seran les futures demandes socials i laborals. Els objectius de l'educació obligatòria han de posar en primer pla la inclusió, especialment en una època que promou les desigualtats (Ferrer et al.).

Els nostres resultats mostren una acreditació d'ESO i Batxillerat per sobre de la mitjana catalana, un índex de continuïtat dels estudis del 100% amb una població escolar amb NEE també per sobre de la mitjana. Tot això en un escenari de disminució de recursos en l'educació pública, unit a dificultats econòmiques greus en la població de la nostra zona, on ha caigut la construcció i la petita indústria

que constituïen el lloc de treball de moltes famílies. Afegim a aquesta situació l'obstacle ja descrit anteriorment de l'absència d'oferta de Cicles Formatius a la nostra població i les dificultats de comunicació de la mateixa. Afegim també que no existeix oferta de PQPIs a la població, i que la formació ocupacional ha sofert també una gran davallada en els darrers dos anys.

Els resultats que presentem, però, no haguessin estat possibles sense que les estratègies d'acció tutorial i adaptació a les necessitats educatives siguin veritablement compartides per l'Equip Docent i formessin part de la cultura del centre. També han estat essencials dos aspectes: el treball per la implicació i participació de les famílies, així com el treball en xarxa i la promoció de la participació de l'alumnat i l'arrelament a l'entorn.

Per finalitzar, i tal com apuntàvem a l'inici, valorem que les estratègies del nostre model són vàlides per a altres contextos i institucions que tinguin per objectiu la formació i acompanyament de persones de diferents edats i situacions. El vincle i l'adaptació a les necessitats de l'altre constitueixen la base de qualsevol acció educativa i, malgrat la rapidesa dels canvis socials, laborals i culturals, aquests dos factors continuen essent condicions necessàries, més que mai.

9. GLOSSARI

ACDE: Acord de Coresponsabilitat amb el Departament d'Ensenyament
CEIP: Centre d'Educació Infantil i Primària
CFA: Centre Formació Adults
CFGM: Cicles Formatius de Grau Mitjà
CFGS: Cicles Formatius de Grau Superior
NEE: Necessitats Educatives Especials
PAT: Pla d'Acció tutorial
PDC: Programa de Diversificació Curricular
PI: Pla Individualitzat
PQPI: Programa de Qualificació Professional Inicial

10. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Araceli Franco A., Miriam Colín G.: Dos preguntas a Elizabeth Roudinesco *Rev. Carta Psicoanalítica*, abril 2010.
- Eurostat: Anuario 2012: Europa en Cifras.
- Ferrer, F., Ferrer, G., Castel, J.L.: Les desigualtats educatives a Catalunya: PISA 2003.
- Unicef: Estado Mundial de la Infancia 2011.

11. ANNEXOS

I- PAT Institut El Castell 2012-201313
II- Objectius, estratègies i actuacions de l' ACDE 2012-2013.
III- Pauta per la valoració de factors de risc i protecció en l'abandonament dels estudis.